

secretariaat: Bonnenweg 50, 3151 XA Hoek van Holland

telefoon: 0174-384807

fax: 0174-386161

e-mail: info@debonnen.nl

website: www.debonnen.nl

bank: Rabobank Westland

rekeningnr.: 3732.63643

Aan: ir. A.J. de Bonte, projectleider Gebiedsontwikkelingsplan de Bonnen,
DLV Groen & Ruimte,
De Drieslag 25,
8251 JZ Dronten

Betreft: standpunt inzake gewenst scenario

's-Gravenzande,
4 januari 2006

Geachte heer de Bonte,

Sinds in september van het jaar 2000 de Stichting de Bonnen werd opgericht, heeft ons bestuur zich ingezet om te komen tot een integrale gebiedsvisie voor de Bonnenpolders. Helaas heeft ons initiatief niet geleid tot voldoende geldelijke ondersteuning en moesten we onze inspanning daartoe staken. Gelukkig nam echter de raad van de deelgemeente Hoek van Holland dit initiatief over door middel van een unaniem aanvaarde motie op 20 november 2003. Helaas heeft het vervolgens tot december 2004 moeten duren alvorens er overeenstemming was over de opdrachtformulering en de financiële steun. Daarna heeft het helaas tot medio april 2005 moeten duren voordat aan twee partijen werd gevraagd een offerte in te dienen. In september 2005 bent u op een afgesproken werkwijze aan de slag gegaan om te komen tot een gebiedsontwikkelingsplan op basis van uw offerte d.d. 1 juni 2005.

In de vijf jaar die verstreken zijn sinds de oprichting van de Stichting de Bonnen is er echter veel veranderd. Terwijl in september 1998 en oktober 1999 de polder al blank had gestaan, ontstond in november 2000, september 2001 en augustus 2004 weer veel oogtschade door overvloedige neerslag. Het Hoogheemraadschap van Delfland ontwierp een schaderegeling voor de jaren 1999 en 2001, maar was vervolgens van mening dat de boeren in de Bonnen daarvoor niet in aanmerking kwamen, ofschoon juist in die jaren ook het water uit de naburige gebieden naar de Bonnenpolders werd gepompt. Door nu met het plan te komen de Rel te willen verbreden en een brede watergang langs het Staalduinse Bos te willen graven, wordt impliciet alsnog de verantwoordelijkheid erkend. Men wist dat de afvoercapaciteit in de Bonnen te gering was om ook nog het water van de naburige gebieden te kunnen afvoeren. De boeren kwamen echter met lege handen te staan. Een andere kwestie was dat de Raad van State in april 2001 een duidelijke uitspraak heeft gedaan over het gedoogbeleid van een illegale detailhandel in de naburige gemeente. Het heeft echter niet geleid tot een handhavingsbesluit van deze gemeente dat ook daadwerkelijke werd uitgevoerd. Ook van de nieuwe gemeente Westland is het nog onduidelijk of men daadwerkelijk van plan is consequent te handhaven. In ieder geval heeft men niet de schade willen betalen van de agrariër in de Bonnen die juist werd getroffen door dit gedoogbeleid. Ook hij kwam met lege handen te staan en moet nu met een civiele procedure alsnog zijn schadeclaim innen. Dat kan een proces van jaren zijn. Een andere landbouwer heeft in 2005 zijn pachtgronden aan de oostzijde van het Nieuw-Oranjekanaal moeten inleveren bij het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam en heeft ook de gronden die hij in eigendom had verkocht ten behoeve van natuurontwikkeling in het kader van het Ontwikkelingsplan Oranjebuitenpolder. Na het teeltseizoen 2006 zal hij ook deze gronden, inclusief de opstallen, inleveren. Tot zijn bedrijf behoort, sinds in het jaar 2000 boer Dekkers vertrok uit de polder, ook de gronden welke van jaar tot jaar worden gepacht van de heer van Heijst. Het is de vraag of er in de toekomst nog voldoende juridische basis is voor dit bedrijf. De landbouwers die zich hadden gespecialiseerd in de teelt van de vollegrondsgroente spruitkool zijn nu met hun laatste teeltseizoen bezig. Het bleek dat men zelfs na schaalvergroting en samenwerking in deze teelt niet kon produceren tegen een kostprijs die beneden het gemiddelde opbrengstniveau lag. Zoals bekend staat de teelt van de reguliere akkerbouwgewassen sterk onder druk, mede vanwege een zich wijzigend EU-beleid. Het geheel heeft geleid tot een heroriëntatie van de boeren in de Bonnen t.a.v. hun bedrijfsvoering. De gemiddelde bedrijfsgrootte (zowel in hectares als in nge) doet niet onder voor het gemiddelde van Nederland. Er zijn andere factoren van invloed op het bedrijfsresultaat dan alleen maar vakmanschap en ondernemerschap.

De Stichting De Bonnen stelt zich ten doel de kwaliteit van landschap, landbouw en natuur in de Bonnen te bewaren, te bewaken en waar mogelijk te versterken. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24310466.

De vier boeren in de Bonnen hebben in het verleden meer dan voldoende aangetoond zich te kunnen aanpassen aan gewijzigde (markt)omstandigheden. Zo werden er in het verleden gewassen als ijsbergsla, zonnebloemen en hypericum geteeld in de polder en vier jaar geleden is één van de boeren omgeschakeld naar biologische landbouw en gestart met een paardenpension en een minicamping bij het bedrijf. Men heeft de bereidheid om zich ook opnieuw weer aan te passen. Daartoe moeten echter wel de mogelijkheden en het perspectief zijn.

Dit is de positieve basishouding geweest die de vertegenwoordigers van het bestuur hebben ingenomen in hun gesprekken met de leden van het projectteam en vanuit deze basishouding is ook het voorstelgestelde scenario van onze stichting gekomen. Er bestaat het besef dat er een schaalvergroting noodzakelijk is en men is er zich volledig van bewust dat er ook andere producten geleverd moeten worden, zoals natuur en recreatie. Dit scenario moet voldoende perspectieven hebben om een antwoord te vinden op een maatschappelijke vraag die er ligt en een bedrijfsrendement dat gehaald moet worden om een acceptabel inkomen op te leveren en een duurzame bedrijfsvoering mogelijk te maken. Als dit niet lukt, dan staat de landbouw ook elders in Nederland moeilijke tijden te wachten. Het perspectief is er, maar wordt de mogelijkheid ook geboden?

Wij hebben geconstateerd dat er aan het begin van 2005 gesprekken hebben plaatsgevonden tussen een vertegenwoordiger van de Erven van Rijckevorsel en andere participanten in het gebied, zoals de provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Delfland, de deelgemeente Hoek van Holland en de stichting Het Zuid-Hollands Landschap. Daarbij werd de deur opengezet voor de ontwikkeling van landgoederen in de Bonnenpolder. Dat betekende dat per landgoed 5 hectare extra aan de landbouw zou worden onttrokken naast de ruimteclaims die er al lagen. Deze partijen leken elkaar hierin te kunnen vinden. Voorts hebben we geconstateerd dat de Erven van Rijckevorsel gronden die vrijkwamen in pacht slechts in kortlopende pacht uitgaven aan de hoogste bieder, geen medewerking wilden verlenen aan de mogelijkheid een bedrijfsopvolger tot medepachter te maken en geen medewerking wilden verlenen aan de herfinanciering van een bedrijf door middel van goedkeuring van een nieuwe hypotheek van een op basis van recht van opstal gebouwde landbouwschuur. De Erven van Rijckevorsel zijn voorts eigenaar van de gronden die noodzakelijk zijn in het kader van de tweede ontsluitingsweg en derhalve een factor van betekenis voor het realiseren van de aanleg hiervan. Terecht werd door de heer Takkenkamp in zijn notitie van 30 juni 2005 aan de leden van het projectteam de volgende opmerking gemaakt: *“Door de grondpositie en het vrijkomen van pachtgronden kan het zo zijn dat de Erven de sleutel in handen hebben voor de realisering van vele maatschappelijk gewenste doeleinden.”* Voorts is de opmerking terecht van de heer Takkenkamp in zijn bespreking met de heer Jongsma van DLV op 27 september 2005 dat de Erven van Rijckevorsel de katalysator kunnen zijn van het project. Daarbij is duidelijk gesteld dat de Erven van Rijckevorsel slechts hun medewerking willen geven aan de noodzakelijke veranderingen als er 5 landgoederen kunnen worden gerealiseerd. De consequentie daarvan voor de positie van de landbouw in de Bonnenpolders is ons duidelijk. Ook is het ons duidelijk wat de consequenties voor de landbouw zullen zijn in het zogeheten nul-scenario welke dan resteert. Inmiddels hebben daarbij al een aantal onomkeerbare processen plaatsgevonden. Dit alles werkt sterk de indruk dat het door onze stichting voorgestelde scenario niet de mogelijkheid wordt geboden die wenselijk is en kansen biedt op succes. Er resteert dan een alternatief waarbij de bedrijven overeind gehouden moeten worden door een inkomen van buiten de landbouw, herfinanciering niet mogelijk is en ook continuering door een gewenste bedrijfsopvolger niet aan de orde kan zijn. Op onze website spreken wij reeds over een traject waarbij de boeren financieel en psychisch murw worden gemaakt.

Het bestuur van de Stichting de Bonnen heeft in een speciale bestuursvergadering d.d. 29 december 2005 zich gebogen over de toekomst van de Bonnenpolders en de keuze tussen het multifunctionele scenario of het vasthouden aan het eigen scenario. Beide scenario's passen in de doelstelling van de Stichting de Bonnen. Het eigen scenario (landbouw + natuur + recreatie) past ook grotendeels in de visie die oorspronkelijk is neergelegd in het voorontwerp-bestemmingsplan Hoek van Holland Landelijk Gebied. De Stichting de Bonnen heeft toen niet gereageerd omdat het zich kon vinden in dit voorontwerp. Op basis van de in bovenstaande alinea vermelde overwegingen zijn we ons bewust van het feit dat aan het door ons voorgestelde scenario niet zal worden meegewerkt door de grondeigenaren. De omstandigheden zijn inmiddels dermate gewijzigd dat een echte vrijheid van keuze een illusie is en er een nieuw voorontwerp-bestemmingsplan moet worden opgesteld. In eerdere gesprekken en overleggen hebben wij gevraagd om goede argumenten om ons te overtuigen van het nut en de noodzaak van de ontwikkeling van landgoederen met de bijbehorende natuur. Daarom hechten wij ook een groot belang aan een goede rapportage. In onze bestuursvergadering is geconstateerd dat met uw concept-rapportage een belangrijke stap voorwaarts is gezet om te komen tot een volwaardig product. Het ontbreekt echter nog aan een aantal elementen.

Ten eerste ontbreekt het aan een visie op de gronden van **de heer van Heijst**. Ook hij kan gerekend worden tot de grondeigenaren die van cruciaal belang zijn voor het welslagen van het proces. In uw offerte d.d. 1 juni 2005 is sprake van interviews met twee grondeigenaren om te komen tot een integraal plan. De wensen van de Erven van Rijckevorsel worden meer dan voldoende gehonoreerd, maar het is tot op heden nog onduidelijk wat de wensen van de heer van Heijst zijn. Beide grondeigenaren worden echter ook geconfronteerd met het tracé van de tweede ontsluitingsweg naar en van Hoek van Holland. De toekomstige bestemming van de gronden van de heer van Heijst behoort tot dit gedeelte van de opdracht en kunnen derhalve niet worden gekwalificeerd als “overige agrarisch”. Op basis van deze visie dient immers ook het nieuwe bestemmingsplan in procedure te worden gebracht. De Stichting de Bonnen is van mening dat het beheer en gebruik van deze gronden ook in langdurige pacht bij één van de twee bedrijven in de Bonnen dient te worden ondergebracht. Dit is ook in overeenstemming met de wens om te komen tot twee vitale en levensvatbare agrarische bedrijven. Tevens wordt hiermee de dreiging voorkomen dat het geheel naar de hoogste bieder gaat. Daarmee komt immers geen oplossing komt voor een dreigende verrommeling. Ook deze gronden behoren een bijdrage te leveren tot de revitalisering van het gebied en vormen dus een onlosmakelijk onderdeel van het gebiedsontwikkelingsplan.

De Stichting De Bonnen stelt zich ten doel de kwaliteit van landschap, landbouw en natuur in de Bonnen te bewaren, te bewaken en waar mogelijk te versterken. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24310466.

Ten tweede dient er nog wat **tekstuele aanpassingen** plaats te vinden. Natuurlijk dient het plangebied goed te worden omschreven en zal het ook duidelijk dienen te zijn wat de aanleiding is geweest tot het project. De leesbaarheid wordt vergroot als het hoofdstuk over de planologie wordt aangevuld met kaartjes en het geheel wordt in de juiste omgevingscontext geplaatst als ook de plannen t.a.v. Kapittelduinen en Oranjebuitenpolder wordt beschreven. Tevens dienen niet alleen de *sterke en zwakke punten* te worden beschreven, maar ook mogelijke *knelpunten*. Daarbij dient duidelijk kort en bondig te worden omschreven wat de uitgangspunten zijn voor de verdere planvorming. Er worden twee onjuistheden geconstateerd in de concept-rapportage. Er wordt ten eerste gesuggereerd dat het gedeelte van de Korte Bonnen ten zuiden van de Rel voor ca. 22,5 hectare zou bestaan uit natuurlijke graslanden bij de landgoederen en dat de overige 9 hectare net als nu zonder beperkingen in gebruik blijft bij de Hoeve Rijckevorsel. De Hoeve Rijckevorsel heeft echter momenteel circa 25 hectare zonder beperkingen in gebruik ten zuiden van de Rel. Na aftrek van 0,5 hectare per landgoed en dus 2,5 hectare voor 5 landgoederen ontstaat inderdaad een gebied van 22,5 hectare als natuurlijk grasland. Er is echter geen sprake van een “overige 9 hectare”. Ten tweede behoeft er geen brug te worden aangelegd over de brede watergang langs het Bonnenpad om zo de recreatieve verbinding tussen het Staalduinse Bos en de Bonnenweg mogelijk te maken. Het tracé staat immers ingetekend over de Bonnendijk en ter hoogte van de Rel is hier sprake van een duiker en ten aanzien van de te graven brede watergang ten zuiden van het Staalduinse Bos zal er ongetwijfeld ook een duiker worden gegraven. Er moet echter wel een ontsluiting worden gemaakt tussen de Hoeve Rijckevorsel en de reservaatgronden ten zuiden van het Staalduinse Bos ten behoeve van het beheer met machines en/of vee vanuit de Hoeve Rijckevorsel. Dit voorkomt onnodig omrijden en agrarisch gebruik van het fietspad ten zuiden van het Staalduinse Bos. Ten aanzien van de gewenste ecologische verbindingzone in de Korte Bonnen wensen wij nog op te merken dat deze dient plaats te vinden aan de noordzijde van de Rel en dus in het reservaatgebied. Het gedeelte ten zuiden van de Rel betreft grotendeels het tracé van de NAM-leiding en is ongeschikt om eventueel af te graven. Het vernatten hiervan belemmert niet alleen de toegang tot de percelen, maar ondermijnt ook de fundering van de Bonnenweg. Voorts is het ook onnodig; de gronden kennen een bestemming als natuurlijk grasland en hebben daarmee al een voldoende beschermde status. Het maakt het beheer van deze graslanden nodeloos gecompliceerd. Voor het overige zijn er wat kleinere tekstuele aanpassingen. Met dit alles wordt ook voldaan aan een van onze eerder geformuleerde voorwaarden. U vindt ze in het blauw gedrukt in bijlage 1.

Ten derde achten wij het van essentieel belang dat de **gemeente Westland** wordt betrokken bij het planproces. De Bonnenwoning ligt op het bouwperceel Bonnenlaan 5 en valt daarmee onder de gemeente Westland. Ook op het bouwperceel De Jonghlaan 14 in de gemeente Westland is er sprake van een agrarische bestemming. Voorts zal de gemeente Westland duidelijk moeten maken of men nog langer creatief wenst om te gaan met het handhavingsbesluit t.a.v. de illegale verkoop van aardappelen, groenten en fruit of dat men consequent en consistent wenst te gaan handhaven. Daarbij zal ook aan de orde moeten komen of men tot een schikkingsvoorstel wenst te komen inzake de schade die door het gedoogbeleid is berokkent aan de Hoeve Rijckevorsel. Daarmee wordt ook een financiële doorstart van dit bedrijf mogelijk gemaakt. Er ligt hierbij een zware morele verantwoordelijkheid van de overheid dit niet tot een civiele procedure te laten komen. Zo behoort men niet met ondernemers om te gaan!

Ten vierde is het noodzakelijk dat er niet alleen sprake is van **bedrijfsplannen** voor de Hoeve Rijckevorsel en de Bonnenwoning, maar ook een plan voor de beëindiging of eventuele integratie van de andere twee bedrijven. Voor zover er sprake is van “wijkers” en “blijvers” dient voor de eerstgenoemde een goede financiële en sociale regeling gevonden te worden en voor laatstgenoemde een faire kans op een doorstart te zijn. Er mag geen sprake zijn van een koude sanering en de herstart mag geen valse start zijn. Als men het bedrijf beëindigt moet dit met opgeheven hoofd zijn en niet “met de staart tussen de benen” via de achteruitgang. Als men blijft, moet men op basis van de op de website van de Stichting de Bonnen gemelde motivering weer kunnen werken aan de toekomst, het perspectief hebben dat uiteindelijk ook het bedrijf kan worden overgedragen aan de gewenste opvolger en bij een herfinanciering het oordeel van de bank voldoende moet zijn. Hierbij ligt een stevige morele verantwoordelijkheid bij de andere partners in het proces. Feitelijk behoort het niet meer dan logisch te zijn dat de boeren in de Bonnen met respect en fatsoen worden behandeld en zou deze voorwaarde overbodig behoren te zijn.

Ten vijfde is **snelheid** heel erg belangrijk. Er is inmiddels al erg veel tijd onnodig verloren gegaan. Daarvoor kan de Stichting de Bonnen niet verantwoordelijk worden gesteld. Er zal een tijdspad moeten worden opgesteld waarbij de plannen binnen de kortst mogelijke tijd kunnen worden afgerond en gerealiseerd. Het mag niet zo zijn dat plannen worden vertraagd opdat de uiteindelijke schade voor de boeren in de Bonnen onoverkomelijk zal zijn. Ook hiervoor geldt dat de boeren in de Bonnen graag snel duidelijkheid willen. Dit is ook van belang om de neerwaartse spiraal van verloedering en verpaupering te stoppen.

Ten zesde is een **inrichtingsplan** noodzakelijk; niet alleen om de gewenste kwaliteit van het landschap en daarmee de woonomgeving van de landgoederen vast te leggen, maar ook om de recreatieve beleving van het gebied en de gewenste natuurdoelen te beschrijven. Dit heeft consequenties voor het beheer van de Bonnenpolders, ook in administratieve zin. Daarbij is dit inrichtingsplan ook noodzakelijk om de herschikking van de eigendoms- en pachtverhoudingen vast te leggen.

Daarmee komen we op een zevende voorwaarde. In **privaatrechtelijke** zin zullen er concept-contracten moeten worden opgesteld t.a.v. het beheer en onderhoud van de watergangen tussen het Hoogheemraadschap van Delfland en één van de boeren in de Bonnen; er zullen ook concept-contracten moeten worden opgesteld tussen de stichting Zuid-Hollands Landschap en de Hoeve Rijckevorsel t.a.v. de langdurige pacht van de reservaatgronden en voorts zullen er concept-contracten moeten worden opgesteld t.a.v. de langdurige pacht van de natuurgraslanden van de landgoederen aan de Hoeve Rijckevorsel. Het verdient wellicht ook nog een aanbeveling te werken aan een concept-contract om een samenwerking tussen de Hoeve Rijckevorsel en de Bonnenwoning ten aanzien van de inzet van arbeid en machines vast te leggen. Dit zou kunnen blijken na het opstellen van de bedrijfsplannen.

De Stichting de Bonnen accepteert de uitwerking van het multifunctionele scenario als wordt uitgegaan van bovengenoemde voorwaarden. Er is dus geen sprake van kiezen voor, *maar accepteren van*. Daarmee stelt de Stichting de Bonnen zich echter wel wederom constructief en positief op. Het welslagen van ieder scenario is afhankelijk van de grondeigenaren en er is derhalve na alle vertraging nauwelijks meer sprake van een echte keuze. Het bestuur van onze stichting is de andere partijen, uitgezonderd de deelgemeente Hoek van Holland, erkentelijk dat men het ons de afgelopen dagen heeft mogelijk gemaakt deze beslissing te nemen. In het bestuur van onze stichting zijn vier families verenigd die zich nauw verbonden weten met deze polder en daar vaak al generaties lang hebben gewoond en gewerkt. Het agrarisch bedrijf is voor hen niet alleen een ondernemerschap om in het eigen levensonderhoud te voorzien, maar ook een belangrijke basis voor hun bestaan en de zingeving van hun leven. Het moge duidelijk zijn dat men daarover niet lichtvaardig een besluit kan nemen. Met name een lokaal bestuur zou moeten beseffen dat het onjuist is de raad verkeerd te informeren, onverstandig is een besluit te nemen als alle relevante informatie nog niet beschikbaar is en onbehoorlijk is al een besluit te nemen voordat de meest betrokken partij een standpunt heeft ingenomen. Juist een bestuur dat de pretentie heeft *burgernabij* te zijn, behoort te willen luisteren naar de inbreng van de eigen inwoners. Daarmee geeft men te kennen het afwegingsproces van ons bestuur niet belangrijk te vinden en toont men onvoldoende respect en betrokkenheid voor de gevoelens die hierbij horen. Een dergelijke handelwijze draagt niet bij aan een groot vertrouwen in dit lokale bestuur. Wij betreuren hun opstelling in deze. Het bestuur van onze stichting heeft zich in haar besluit echter niet willen laten beïnvloeden door deze handelwijze. Er komen verkiezingen en een nieuw lokaal bestuur en daarmee hopelijk ook een nieuwe portefeuillehouder die bestuurlijk verantwoordelijk is voor dit proces. Daarmee kan dit probleem zich vanzelf oplossen.

Uiteindelijk zal er op basis van het uitgewerkte scenario een bestuurlijk convenant moeten worden opgesteld tussen de partijen die betrokken zijn bij de Bonnen, te weten de Stadsregio Rotterdam, de gemeente Rotterdam, de gemeente Westland, het Hoogheemraadschap van Delfland, de stichting Zuid-Hollands Landschap, de deelgemeente Hoek van Holland en het bestuur van onze stichting. Daarbij zal ook nog duidelijkheid moeten komen welke positie de grondeigenaren innemen bij dit convenant. Handelt de heer Takkenkamp namens alle grondeigenaren of alleen namens de Erven van Rijckevorsel. Als dit laatste het geval is zullen alle grondeigenaren moeten ondertekenen of in ieder geval ook de heer van Heijst. De Stichting de Bonnen zal pas een standpunt over het convenant innemen in een vergadering van ons bestuur op basis van een voorgelegd concept.

Resteert ons u in de komende periode succes toe te wensen in uw werkzaamheden om op voortvarende wijze te werken aan en te komen tot een integrale visie met een breed draagvlak voor de toekomst van de Bonnenpolders. Bij dit alles is het u hopelijk ook voldoende duidelijk dat het voldoen aan de voorwaarden van onze stichting ook van groot belang is om geen obstakels bij de individuele pachters in de polder te ontmoeten.

met vriendelijke groet,

ing. A.H.M. Weterings,
voorzitter

Bijlagen :

1. Concept-rapportage Gebiedsontwikkelingsplan de Bonnen, versie Stichting
2. Notulen bestuursvergadering Stichting de Bonnen d.d. 29 december 2005

Ter kennis aan:

alle leden van de projectgroep